

ساخت، اعتباریابی و رواسازی پرسشنامه نقش طراحی به منظور جلب مشارکت مردمی در فرایند معاصر سازی بافت‌های فرسوده ایران (نمونه موردی محله سیروس تهران)

هاشم هاشم‌نژاد*

مصطفی بهزادفر**

بهرام صالح صدق‌پور***

سید علی سیدیان****

چکیده

مطالعه حاضر با هدف ساخت، اعتباریابی و رواسازی پرسشنامه جایگاه طراحی در معاصر سازی بافت‌های فرسوده ایران بر اساس مصاحبه با اساتید دانشگاه‌های تهران و متخصصین و استخراج نظرات آنان تهیه شد. با روش نمونه‌گیری تصادفی خوشه‌ای، نمونه ۲۱۰ نفری از اهالی محله سیروس تهران انتخاب و پرسشنامه روی آنان اجرا شد. پرسشنامه‌ها با استفاده از نرم‌افزار SPSS تحلیل شد. روش‌های به کار رفته شامل تحلیل گویه‌ها (ضریب تمیز و روش لوپ)، روایی محتوا و روایی سازه (تحلیل عاملی) و اعتباریابی (محاسبه ضریب آلفای کرونباخ برای کل پرسشنامه و عامل‌ها) بودند. در نتایج تحلیل عاملی ۱۱ عامل شناسایی شد که عبارتند است از: مشارکت مردم در تهیه و ساخت، شکل معابر، تجمیع قطعات برای نوسازی، حفظ فضاهای ارزشمند، اولویت عبور و مرور، لزوم تغییر و نوسازی، نوسازی توسط دولت، ایجاد خدمات منسجم، ایجاد خدمات خرد، استحکام مصالح و زیبایی ساخت. اعتبار این پرسشنامه از طریق محاسبه آلفای کرونباخ ۰/۹۶۱ به دست آمد. با در نظر گرفتن نتایج این پژوهش می‌توان گفت این پرسشنامه از اعتبار و روایی مناسبی برخوردار است و عوامل به دست آمده از تحلیل عاملی می‌تواند جایگاه طراحی در معاصر سازی بافت‌های فرسوده ایران را به گونه مناسب اندازه‌گیری کنند و یا به عبارتی با دریافت نظرات مردم در الگوی طراحی با عامل‌های معرفی شده در این پژوهش میزان موافقت مردمی و در نهایت موفقیت معاصر سازی را سنجش کرد.

۶۳/۲۲

واژگان کلیدی

اعتباریابی، رواسازی، پرسشنامه جایگاه طراحی، معاصر سازی، بافت‌های فرسوده.

.....
* دکترای معماری، دانشیار و عضو هیئت علمی دانشگاه علم و صنعت ایران.

hashemnejad@iust.ac.ir

** دکترای شهرسازی، دانشیار و عضو هیئت علمی دانشگاه علم و صنعت ایران.

behzadfar@iust.ac.ir

*** دکترای روانشناسی، استادیار و عضو هیئت علمی دانشگاه شهید رجایی، تهران، ایران.

bahramsaleh@gmail.com

**** دکترای معماری، استادیار و عضو هیئت علمی دانشگاه مازندران، ایران. نویسنده مسئول ۰۹۱۲۱۰۵۸۷۱۳

a_syedyan@umz.ac.ir

مقدمه

به طور کلی ارتقای سطح کیفی زندگی انسان‌ها در ابعاد مختلف همواره یکی از اهداف اصلی و اساسی بوده که علوم مختلف در زمینه‌های انسانی، فنی، طبیعی و ... آن را دنبال کرده‌اند و این امر در معاصر سازی نیز می‌بایست مورد توجه قرار گیرد [فلامکی، ۱۳۸۸]. دانش طراحی شهری نیز در همین راستا در جهت بهبود کیفی فضاهای شهری به عنوان تجلی‌گاه روابط اجتماعی شهروندان بکار بسته می‌شود. در برخورد با مقوله بافت فرسوده و بازسازی آن، مبحث طراحی، ابزاری مناسب است و رویه‌های مؤثر آن در قالب طراحی شهری در مقیاس‌های مختلف می‌تواند مورد استفاده قرار گیرد [Lang, 2005].

آنچه در تحقق کامل دید طراحان مورد تأکید است، مشارکت بهره‌برداران و به خصوص ساکنین بافت در فرآیند معاصر سازی است. کمیسیون اسکفینگتون در بریتانیا، مشارکت شهروندان را سهیم شدن آنان در سیاست‌ها و پیشنهادهای می‌داند و معتقد است ارایه اطلاعات از طرف مسئولان و امکان اظهار نظر در مورد آن اطلاعات، بخش مهمی از فرآیند مشارکت به حساب می‌آید. در این راستا اوست هویی زن (۱۳۷۷) نیز مشارکت کامل را در نقش فعال مردم جهت تهیه طرح در فرآیند معاصر سازی می‌داند. در ایران نیز در سال‌های اخیر به نحوی موضوع مشارکت شهروندان در طرح‌های شهری مطرح است. اگرچه موضوعی است که سهم به سزایی در معاصر سازی بافت‌های فرسوده خواهد داشت، اما مشارکت‌هایی که در ایران تاکنون انجام پذیرفته به عقیده غالب صاحب‌نظران به صورت صحیح و کامل محقق نشده است. می‌توان گفت که هسته مرکزی مفهوم مشارکت، قدرت یافتن شهروندان و تأثیرگذاری بیشتر آنان بر طرح‌های شهری است [حبیبی و رضوانی، ۱۳۸۴].

لذا این پژوهش در نظر دارد تا با بررسی دقیق نظریه‌های مشارکتی و همچنین دریافت نظرات متخصصین امر معماری و شهر سازی مؤلفه‌هایی از طراحی را ارایه کند که با استخراج آن و دریافت نظرات مردم در آن مقوله (الگوی طراحی)، بتوان مشارکت حداکثری ایشان را در فرآیند معاصر سازی بافت‌های فرسوده جلب کرد. مفهوم مدنظر در این تحقیق از مشارکت مردم، "مشارکت در تهیه الگوی طرح" است که خود نقطه تمایز آن با سایر انواع مشارکت به حساب می‌آید.

این مقاله در ۱۲ بخش تدوین شده است؛ بخش اول؛ مقدمه، بخش دوم؛ نظریه‌های مشارکتی در معاصر سازی، بخش سوم؛ انگاره‌های تلفیقی و معیارهای دسته‌بندی نظریه‌ها، بخش چهارم؛ دسته‌بندی نظریه‌های مشارکتی بر اساس شرایط ایران، بخش پنجم؛ عوامل مؤثر در طراحی به منظور جلب مشارکت مردمی، بخش ششم؛ ارایه روش‌های ارزیابی پرسشنامه، بخش هفتم؛ معرفی جامعه آماری و روش نمونه‌گیری، بخش هشتم، ارایه ابزار پژوهش، بخش نهم؛ ارایه یافته‌های پژوهش به همراه جداول آن، در بخش دهم تحلیل

عوامل پژوهش ارائه شده و در بخش یازدهم عوامل بدست آمده تبیین خواهد شد. در بخش نتیجه‌گیری نیز یافته‌ها و نتایج حاصل از تحقیق که پرسشنامه‌ای است که "جایگاه طراحی و میزان جلب مشارکت مردمی در معاصر سازی بافت‌های فرسوده در صورت دریافت نظرات آنان در الگوی طراحی" را مورد سنجش قرار می‌دهد، ارایه و مؤلفه‌هایی از طراحی را معرفی می‌کند که در صورت اعمال نظرات مردم، میزان مشارکت ایشان را افزایش می‌دهد.

نظریه‌های شهر سازی مشارکتی

ادبیات تحقیق نشان می‌دهد مشارکت مردمی در طراحی، در موفقیت معاصر سازی بافت‌های فرسوده مؤثر است. در زمینه برنامه‌ریزی و شهر سازی مشارکتی- که طرح‌های ساخت و ساز در بافت‌های فرسوده درون شهری نیز جزو آن است- نظریه‌های متعددی از نیمه دوم دهه ۶۰ میلادی مطرح شده است. در راستای این پژوهش به چند نمونه از این نظریه‌ها پرداخته می‌شود که همگی بر نقش مؤثر مشارکت مردمی در طراحی اذعان دارند (شریفیان ثانی، ۱۳۸۰):

- نظریه شری ارنشتاین (Shery Ernstein, 1996)
- نظریه میجلی (James Midgley, 1986)
- نظریه اسکات دیویدسون (Scott Davidson, 1998)
- دیوید دریسکل (David Driskell, 2002)

انگاره تلفیقی و معیارهای دسته‌بندی نظریه‌ها

نظریه‌های فوق از مهم‌ترین نظریه‌های موجود در حوزه ادبیات نظری شهر سازی مشارکتی است که با توجه به شرایط کشورهای پیشرو در مقوله مشارکت مطرح شده است. به جهت تحلیل نظریه‌ها با شرایط ایران انگاره‌ای حاصل از تلفیق نظریه‌های شهر سازی مشارکتی و شرایط ایران، ارایه می‌شود. برای رسیدن به انگاره مذکور معیارهایی مشخص شد که بر اساس آن می‌توان انواع مشارکت را از هم متمایز کرد. این معیارها به گونه‌ای انتخاب شده که تمامی وجوه شهر سازی مشارکتی را در برگیرند؛ وجه فکری و فلسفی، وجه برنامه‌ریزی و وجه مدیریتی. معیارهای مورد نظر بر اساس سه وجه یاد شده به شرح زیر است [حبیبی و رضوانی، ۱۳۸۴]:

۱. نیت اصلی و واقعی برنامه‌ریزان
 ۲. دامنه مشارکت
 ۳. نگاه به مشارکت
 ۴. نظرخواهی از شهروندان
 ۵. حق اعتراض مردم به طرح
 ۶. نظارت شهروندان
 ۷. جریان اطلاعات (که باید دوسویه باشد)
 ۸. پشتوانه فکری و فلسفی
- معیارهای نیت اصلی برنامه‌ریزان، نگاه به مشارکت و پشتوانه

فکری و فلسفی، وجه فکری- فلسفی مفهوم مشارکت را پوشش می‌دهند. معیارهای دامنه مشارکت، نظرخواهی از شهروندان و جریان اطلاعات، وجه برنامه‌ریزی مفهوم مشارکت را در نظر دارند و معیارهای نظارت شهروندان و حق اعتراض مردم به طرح، ناظر بر وجه مدیریتی مشارکت است [همان: ۲۱].

دسته‌بندی نظریه‌های شهرسازی مشارکتی بر اساس شرایط ایران

با توجه به معیارهای فوق می‌توان نظریه‌های مشارکتی را با توجه به شرایط ایران به سه دسته تقسیم کرد [همان: ۲۲]:

۱. مشارکت شعاری ۲. مشارکت محدود ۳. مشارکت واقعی

در مشارکت شعاری؛ نیت اصلی، تأمین منافع مراجع برنامه‌ریزی است که پشتوانه فکری و فلسفی این دیدگاه مطلق‌گرایانه است. در مشارکت محدود؛ دامنه مشارکت به تأمین اعتبار مالی طرح‌ها و اظهارنظر در بعضی موارد از برنامه‌ریزی محدود می‌شود و پشتوانه فکری فلسفی آن دیدگاه‌های کارگرایانه و فن‌سالارانه است. در مشارکت واقعی؛ نیت اصلی، تأمین حداکثر منافع مردم و جلب رضایت آنها است. حق اظهار نظر، حق اعتراض و مخالفت با طرح و حق نظارت بر خواسته‌های خود، از جمله نقشه‌هایی است که در این نوع از مشارکت برای مردم دیده می‌شود [همان].

این پژوهش تنها موضوع نظرخواهی از شهروندان را در تهیه طرح مورد بررسی قرار داده است و می‌توان انتظار داشت در صورتی که در اجرای پروژه‌های معاصر سازی، نظرات مردم در طراحی اخذ شود، حداقل از ۸ معیار شهرسازی مشارکتی ۲ معیار نظرخواهی از شهروندان و حق اعتراض به طرح، منطبق با شرایط مشارکت واقعی شود و موضوع "نگاه به مشارکت" نیز بر مشارکت محدود انطباق پیدا کند.

انگیزه در هریک از مالکان و سازندگان یا سرمایه‌گذاران به منظور سرمایه‌گذاری در ساختمان‌های جدید از جمله اقدامات طراحی شهری محرک است [Grava, 2003]. در مورد بافت‌های فرسوده از جمله عناصر حایز اهمیت، شبکه زیرساختی است [عباس‌زادگان، ۱۳۸۸]. حال اینکه چگونه این شبکه بر ماهیت کالبدی شهر تأثیر می‌گذارد، موضوعی است که در قالب طراحی محرک مطرح می‌شود. به طور کلی منظور از زیرساخت در این گونه از طراحی، عناصری است مانند خیابان‌ها و خدماتی که توسعه را امکان‌پذیر می‌کند [مرادی، ۱۳۸۸].

از آنجایی که در فرایند طراحی بافت‌های فرسوده، معابر یکی از پایدارترین عناصر شهری بوده و می‌تواند حامل ارزش‌های ویژه تاریخی باشد، لذا در گرایش منظر نقش بی‌بدیل داشته و میزان انطباق آنها، میزان مشارکت‌پذیری و سهولت اجرا را نیز تضمین میکند. نقش معابر در تأمین امنیت شهری که از طریق ویژگی‌های کمی (ویژگی‌های هندسی) و کیفی (فعالیت‌های واقع در کنار آنها) محقق می‌شود، سبب شده است تا از آنها به چشم شهر تعبیر شود. از این رو عدم توجه به نقش معابر در نوسازی ممکن است شهر را به صورت جزایری مجزا با پایین‌ترین سطح کارکرد اجتماعی انطباق مکان کاربری و فعالیت‌های درآورد [Jacobs, 1967].

با ویژگی‌های کمی و کیفی شبکه دسترسی و شانس محدوده‌هایی با قابلیت بالای دسترسی در جذب پروژه‌های کلان و محرک توسعه شهری، جایگاه استراتژیک آنها را در امر نوسازی خاطر نشان می‌سازد. در صورت توجه به بافت همچون یک کل به هم پیوسته و موجودی زنده و ترمیم‌بخشی از سلول‌های آن- با توجه به ملاحظات خاص فرهنگی، اجتماعی و کالبدی می‌توان زمینه این امر را فراهم کرد که این موجود زنده خود ترمیمی کرده و زندگی دوباره خود را بازیابد [عباس‌زادگان، ۱۳۸۸].

روش‌های ارزشیابی پرسشنامه

به منظور ارزیابی این مقیاس ابتدا سه روش به کار گرفته شد: تحلیل گویه‌ها^۱، اعتباریابی^۲ و رواسازی^۳

جامعه نمونه و روش نمونه‌گیری

جامعه آماری این پژوهش شامل کلیه اهالی محله سیروس تهران است. براساس مطالعات «کلاین» برای تعیین حجم نمونه در مطالعات رگرسیونی روش ضرب تعداد سؤال‌ها در عدد حداقل ۳ و حداکثر ۵ اعلام شده که در این مطالعه نیز از آن استفاده می‌شود. از آنجایی که جامعه آماری محله بزرگ نبوده و زیرطبقه‌های زیادی نداشته است با روش نمونه‌گیری تصادفی خوشه‌ای از کل محدوده (به صورت خوشه‌های مساوی)، ابتدا یک نمونه ۳۰ نفری از اهالی محله سیروس انتخاب و پرسشنامه بر روی آنها اجرا و سپس برنامه اصلی بر اساس آنکه پرسشنامه دارای ۷۰ گویه بوده در قالب یک نمونه ۲۱۰ نفری از اهالی محله اجرا و پرسشنامه به آنان ارائه شد. در مجموع اطلاعات ۲۱۰

عوامل مؤثر در طراحی و جلب مشارکت مردمی (دیدگاه متخصصین)

به منظور مطالعه و استخراج عوامل مؤثر در طراحی که می‌توان با دریافت دیدگاه‌های اهالی محله و اعمال آن در طراحی، مشارکت مردمی را در معاصر سازی جلب کرد، از ادبیات موضوع و همچنین مصاحبه با ۶ نفر از اساتید دانشگاه‌های تهران استفاده شد. گزیده‌ای از آن مباحث در پی خواهد آمد و چگونگی تبیین آن در قالب پرسشنامه در بخش ابزار تحقیق ارائه می‌شود.

طراحی در بافت‌های فرسوده می‌بایست به گونه‌ای انجام پذیرد که منزلت اجتماعی را ارتقا بخشد [ادیب‌زاده، ۱۳۸۸]. طراحی شهری محرک (زیرساختی) که زمینه ارتقای سطح زندگی را در بافت فراهم می‌سازد بر ساختن راهبردی اجزای یک شهر متمرکز است [ایزدی، ۱۳۸۸]. سرمایه‌گذاری در گونه‌های خاصی از ساختمان‌های عمومی مانند: بازارها، مدارس، مساجد و طراحی و ساخت زیرساخت‌های یک پروژه به منظور به هم پیوستن آن به عنوان یک واحد برای ایجاد

اندازه‌گیری می‌کنند؛ و در مجموع همه گویه‌ها نیز به طور کلی جایگاه طراحی در معاصر سازی بافت‌های فرسوده را می‌سنجد.

یافته‌ها

۱. برای تحلیل گویه‌ها از دو روش ضریب تمیز و روش لوپ استفاده شد. ضریب تمیز نشان می‌دهد که آیا گویه توانسته است بین افراد گوناگون تمیز قائل شود و برای بررسی آن لازم است میزان همبستگی هر گویه با نمره کل آزمون به دست آید. در بررسی گویه‌ها با روش لوپ، ضریب اعتبار کلیه گویه‌ها محاسبه می‌شود. نتایج جدول ۱ نشان می‌دهد که گویه‌های ۳۸، ۴۲، ۴۷، ۵۲، ۶۹ و ۷۵ به دلیل افزایش ضرایب اعتبار بقیه گویه‌ها حذف شدند، که با حذف آن میزان آلفا افزایش یافت. بقیه گویه‌ها مناسب بودند که در محاسبات مورد استفاده قرار گرفتند.

۲. به منظور رواسازی این پرسشنامه و پاسخ به این سؤال که پرسشنامه واقعاً آنچه را که برای آن طرح شده است می‌سنجد یا نه، از دو روش روایی محتوا^۱ و روایی سازه^۲ استفاده شد. در اعتبار محتوا، بر اساس ادبیات نظری و با توجه به انواع و ابعاد حمایت اجتماعی جدول مشخصات طراحی شد و سؤالاتی به دست آمد. این اطلاعات در جدول ۱ آمده است. پس از تحلیل محتوا و هدف سؤال‌ها، ۷۶ سؤال به دست آمد. جدول مشخصات و سؤال‌های طرح شده در اختیار ۶ نفر از اساتید قرار گرفت و پس از اصلاحات، مورد تأیید آنان واقع شد. لازم به توضیح است که علاوه بر اساتید، پرسشنامه از لحاظ قابل فهم بودن در اختیار ۳۰ نفر از اهالی نیز قرار گرفت، تا از قابل فهم بودن کلیه سؤالات اطمینان حاصل شود. سپس ابزار نهایی در اختیار پاسخگویان قرار گرفت.

۳. برای تشخیص این مطلب که مجموعه مواد تشکیل دهنده پرسشنامه از چند عامل مهم و معنی‌دار اشباع شده است، تحلیل عامل اکتشافی از طریق تحلیل مؤلفه‌های اصلی و چرخش واریماکس انجام شد. تحلیل عاملی

نفر جمع‌آوری شد که با خارج کردن پرسشنامه‌های ناقص از فرایند تحلیل، در مجموع اطلاعات حاصل از استخراج ۱۷۰ پرسشنامه مورد استفاده قرار گرفت. پس از آن پرسشنامه‌ها با استفاده از نرم‌افزار SPSS با روش تحلیل مؤلفه‌های اصلی و چرخش وریمکس، تحلیل عاملی^۴ شد. KMO محاسبه شده ۰/۷۸۲ است که بیش از ملاک عمل (یعنی ۰/۶) بوده و کفایت نمونه‌گیری را نشان می‌دهد.

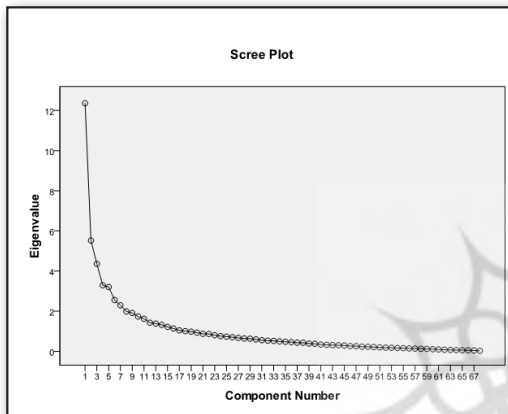
ابزار پژوهش

در این پژوهش از پرسشنامه "جایگاه طراحی در معاصر سازی بافت‌های فرسوده" استفاده شده است. پرسشنامه دارای ۷۰ گویه است که در قالب درجه‌بندی لیکرت و به صورت چهار درجه‌ای به گویه‌ها پاسخ داده می‌شود. چهار درجه، طیف کاملاً موافق تا کاملاً مخالف را شامل می‌شود. طیف ۵ درجه‌ای لیکرت منجر به کاهش واریانس می‌شود، زیرا این احتمال وجود دارد که گزینه وسط بیشتر پاسخگویان را به خود جلب کند. به همین دلیل از طیف ۴ درجه‌ای استفاده شد. برای کمی‌سازی پاسخ‌ها به درجه‌بندی‌ها از چهار تا یک نمره داده می‌شود و نمره‌های هر عامل به طور جداگانه مورد محاسبه قرار می‌گیرد. گویه‌های (۲، ۱۸، ۲۲، ۲۳، ۲۴، ۲۷، ۲۹، ۳۰، ۳۴، ۳۶، ۳۸، ۴۲، ۴۸، ۴۹، ۵۸، ۶۹، ۷۵) مشارکت مردم در تهیه طرح و ساخت، گویه‌های (۱۳، ۲۶، ۲۷، ۳۱، ۳۱، ۳۱) تجمیع قطعات برای نوسازی، گویه‌های (۳۲، ۴۱، ۴۱، ۴۱، ۴۱) حفظ بناهای ارزشمند، گویه‌های (۷۰، ۴۳، ۴۳، ۵۰، ۵۴، ۵۴) اولویت عبور و مرور، گویه‌های (۳۵، ۲۱، ۳۱، ۳۱، ۳۵) لزوم تغییر، گویه‌های (۱۵، ۲۰، ۲۰، ۲۸، ۲۸) لزوم تغییر و نوسازی، گویه‌های (۳۶، ۲۵، ۲۵، ۳۶) نوسازی توسط دولت، گویه‌های (۶۸، ۴۷، ۵۹) ایجاد کاربری‌های منسجم، گویه‌های (۴۰، ۴۰، ۵۵، ۶۴) ایجاد کاربری‌های خرد، و گویه‌های (۶۰، ۴۵، ۵۶، ۳۹) استحکام، مصالح و زیبایی در ساخت را

جدول ۱. جدول مشخصات هدف و محتوا. مأخذ: نگارندگان.

هدف نهایی	عدم توقف	مشارکت مردمی	محتوا هدف
۵۹،۱۶،۲۴،۲۹،۳۴	۱۸،۲۲،۳۳	۲۷،۳۰	مشارکت مردم در تهیه الگوی طرح و ساخت
	۴۲،۴۶،۴۸،۵۲،۵۸،۶۱،۶۶،۶۹		شکل معابر
	۱۰،۱۹،۶،۱۳،۲۶،۲۳،۳۱		تجمیع قطعات برای نوسازی
۳۲،۴۱	۵۳،۶۳،۶۵	۳۲،۴۱،۵۳،۶۳،۶۵	حفظ بناهای ارزشمند
		۷۰، ۵۴، ۵۰، ۵۴	اولویت عبور و مرور
		۱۸، ۱۵، ۲۰، ۲۸	لزوم تغییر و نوسازی
	۳، ۴، ۷، ۱۷، ۲۱، ۳۵		لزوم تغییر
۱۲، ۲۵، ۳۶			نوسازی توسط دولت
		۴۷، ۵۹، ۶۷	شکل کاربری‌های خدماتی منسجم
		۵۵، ۶۴، ۴۰	شکل کاربری‌های خدماتی خرد
		۶۰، ۴۵، ۵۶، ۳۹	استحکام، مصالح و زیبایی ساخت

اندازه KMO باید بیشتر از ۰/۶ باشد. در پژوهش حاضر اندازه آن برابر با ۰/۷۸۲ است که میزان قابل قبولی است، همچنین آزمون کرویت بارتلت در سطح $P < ۰/۰۰۰۱$ معنی دار است. اطلاعات مربوط به تحلیل عاملی نیز در جدول ۳ آمده است. پژوهش حاضر در مرحله تحلیل عامل اکتشافی، ۱۱ عامل را شناسایی کرد که ۶۹ درصد از واریانس کل پرسشنامه را تبیین می کند. با توجه به نمودار آزمون (شکل ۱) و میزان واریانس کل تبیین شده، چهار عامل قابل تشخیص هستند که ۴۰ درصد از واریانس را تبیین می کنند. بنابراین، عواملی که در نتایج پژوهش ظاهر شد، کاملاً مطابق با جدول مشخصات هدف و محتوا نبود.

شکل ۱. عوامل آزمون. مأخذ: نگارندگان.

نوع R است زیرا هدف مطالعه حاضر، تلخیص متغیرها و دست‌یابی به ابعادی است که به صورت پنهانی در مجموعه وسیعی از متغیرها وجود دارد [دواس، ۱۳۷۶: ۳۵] و روش تحلیل عامل، روش تحلیل مؤلفه‌های اصلی انتخاب شد، زیرا در این پژوهش درصد پیش‌بینی و تعیین کمترین تعداد عامل‌ها هستیم که قادر باشد بیشترین واریانس موجود در مقادیر اصلی را تبیین کند [Field, 2005: 12]. چرخش صورت پذیرفته در این پژوهش به صورت متعامد، واریماکس است. چون هدف، بدست آوردن نتایج عامل‌ها و استفاده از آنها برای تحلیل‌های بعدی در پژوهش‌های دیگر است و مسئله هم‌خطی نیز از بین می‌رود. همچنین محققان شواهدی دال بر استقلال عوامل از یکدیگر را در اختیار نداشتند، بنابراین از چرخش متعامد استفاده شد. از جهتی ثابت شده است که روش واریماکس به عنوان یک رهیافت تحلیلی در انجام چرخش عاملی متعامد موفق‌تر از سایر روش‌ها بوده و نتایج پایدارتر و استوارتری را از دیگر روش‌های چرخش عاملی متعامد ارایه می‌دهد [Hair, 1990: 20]. ابتدا برای بررسی اینکه آیا حجم نمونه انتخاب شده برای تحلیل عاملی کافی است؟ آزمون کفایت نمونه‌برداری کیزر-می‌یر-الکین (KMO) انجام شد. همچنین برای اینکه مشخص شود که همبستگی بین مواد آزمون در جامعه برابر صفر نیست، از آزمون کرویت بارتلت^۸ استفاده شد. نتایج در جدول ۲ گزارش شده است.

جدول ۲. نتایج اندازه‌های مربوط به KMO و آزمون کرویت بارتلت. مأخذ: نگارندگان.

اندازه KMO	مجدور کای آزمون کرویت بارتلت	درجه آزادی	سطح معنی داری
۰/۷۸۲	۱۱۲۹۲/۳۸۲	۲۴۱۵	$P > ۰/۰۰۰۱$

جدول ۳. مجموع واریانس تبیین شده. مأخذ: نگارندگان.

عامل‌ها	مجموع مجدورات انتقال قبل از چرخش			مجموع مجدورات انتقال بعد از چرخش		
	درصد تراکمی	درصد واریانس	جمع کل	درصد تراکمی	درصد واریانس	جمع کل
۱	۱۰.۵۶۹	۱۵.۰۹۹	۱۵,۰۹۹	۸.۷۴۷	۱۲,۴۹۶	۱۲,۴۹۶
۲	۹.۷۶۷	۱۳.۹۵۲	۲۹,۰۵۱	۶.۲۷۵	۸,۹۶۵	۲۱,۴۶۱
۳	۶.۲۶۲	۸.۹۴۵	۳۷,۹۷۷	۵.۲۲۹	۷,۴۷۰	۲۸,۹۳۱
۴	۴.۴۸۸	۶.۴۱۲	۴۴,۴۰۸	۴.۲۱۳	۶,۰۱۹	۳۴,۹۵۰
۵	۴.۱۷۴	۵.۹۶۲	۵۰,۳۷۱	۳.۴۶۰	۴,۹۴۲	۳۹,۸۹۳
۶	۲.۹۲۵	۴.۱۷۸	۵۴,۵۴۹	۳.۱۲۵	۴,۴۶۵	۴۴,۳۵۸
۷	۲.۵۶۷	۳.۶۶۷	۵۸,۲۱۶	۳.۰۸۸	۴,۴۱۲	۴۸,۷۶۹
۸	۲.۳۸۰	۳.۴۰۱	۶۱,۶۱۶	۳.۰۵۳	۴,۳۶۱	۵۸,۱۳۰
۹	۲.۲۱۳	۳.۱۶۱	۶۴,۷۷۷	۲.۸۷۵	۴,۱۰۷	۵۷,۲۳۸
۱۰	۱,۷۱۱	۲,۴۴۴	۶۷,۲۲۲	۲,۸۱۵	۴,۰۲۱	۶۱,۲۵۹
۱۱	۱,۶۰۲	۲,۲۸۹	۶۹,۵۱۰	۲,۷۷۰	۳,۹۵۷	۶۵,۲۱۶
۱۲	۱,۳۹۶	۱,۹۹۴	۷۱,۵۰۴	۲,۳۵۵	۳,۳۶۴	۶۸,۵۸۰
۱۳	۱,۳۲۶	۱,۸۹۵	۷۳,۳۹۹	۱,۹۷۴	۲,۸۲۱	۷۱,۴۰۰
۱۴	۱,۱۴۵	۱,۶۳۵	۷۵,۰۳۴	۱,۷۸۰	۲,۵۴۳	۷۳,۹۴۴
۱۵	۱,۱۱۳	۱,۵۸۹	۷۶,۶۲۴	۱,۶۲۷	۲,۳۲۴	۷۶,۲۶۷
۱۶	۱,۰۴۵	۱,۴۹۳	۷۸,۱۱۷	۱,۲۹۵	۱,۸۵۰	۷۸,۱۱۷

متخصصین و اهالی برای مشارکت در الگوی طراحی توسط مردم) تشخیص داده شد که در عین حال مستقل از یکدیگر نیز هستند. به علاوه کل گویه‌های پرسشنامه جایگاه طراحی از نظر متخصصین و مردم را در معاصر سازی بافت‌های فرسوده می‌سنجد. اعتبار این پرسشنامه از طریق محاسبه آلفای کرونباخ ابتدا برای هر عامل و سپس کل پرسشنامه محاسبه شد. جدول ۵ ضرایب اعتبار عامل‌ها و ضریب اعتبار کل پرسشنامه را نشان می‌دهد.

جدول ۵. ضرایب اعتبار عامل‌ها و کل مقیاس. مأخذ: نگارندگان.

عامل‌ها	ضرایب آلفا
عامل ۱	۰/۹۶۷
عامل ۲	۰/۹۴۶
عامل ۳	۰/۹۳۲
عامل ۴	حذف
عامل ۵	۰/۹۳۳
عامل ۶	۰/۷۸۵
عامل ۷	۰/۷۹۸
عامل ۸	۰/۹۸۸
عامل ۹	۰/۹۵۰
عامل ۱۰	۰/۹۲۶
عامل ۱۱	حذف
کل مقیاس	۰/۹۶۱

تحلیل عاملی تأییدی

عامل‌های بدست آمده از تحلیل عاملی اکتشافی دوباره با نرم‌افزار amos مورد تحلیل عاملی تأییدی قرار گرفت. تحلیل عاملی تأییدی، روشی است که در آن پارامتر و آزمون فرض‌ها، با توجه به تعداد عامل‌های زیربنایی روابط بین مجموعه متغیرها برآورد می‌شود. در این روش، پژوهشگران میزان هماهنگی داده‌ها با یک ساختار عاملی معین را مشخص می‌کنند. بنابراین، با این روش می‌توان تأییدی برای یک ساختار عاملی مفروض بدست آورد. در روش تحلیل عاملی تأییدی بر ارزش داده‌های پژوهش با مجموعه عامل‌های فرضی سنجیده می‌شود. در این پژوهش شاخص‌های مجذور خی، شاخص نیکویی برازش^۹ (GF1)، شاخص نیکویی برازش تطبیقی^{۱۰} (AGFI)، شاخص برازش تطبیقی^{۱۱} (CFI)، ریشه خطای میانگین مجذورات تقریب^{۱۲} (RMSEA) و جذر میانگین مجذورات پسماند^{۱۳} (RMR) بررسی می‌شود.

نظر به اینکه تحلیل عاملی اکتشافی بر داده‌های حاصل از پرسشنامه "نقش طراحی به منظور جلب مشارکت مردمی در فرآیند معاصر سازی بافت‌های فرسوده ایران، نمونه موردی محله سیروس تهران" انجام و عوامل تشکیل‌دهنده جلب مشارکت مردمی مشخص شده بود، پژوهشگران مدل طرح‌شده را با روش تحلیل عاملی ارزیابی کردند. با توجه به شاخص‌های نیکویی برازش جدول ۴ می‌توان گفت پس از حذف عامل‌های ۴ و ۱۱ حاصل از تحلیل عاملی اکتشافی، مقادیر شاخص‌های نیکویی برازش (جدول ۴) در مقایسه با مدل نظری اولیه از نظر شاخص‌های برازندگی، به ویژه کاهش به نسبت بالای نسبت خی دو به درجه آزادی از ۱/۹۶۱ به ۱/۰۳۳ بهبود یافت.

جدول ۴. مقادیر شاخص‌های نیکویی برازش. مأخذ: نگارندگان.

رشد خطای میانگین	جذر میانگین مجذورات مجاز	شاخص پیگیری برازش	شاخص الگوی برازش	درجه آزادی	مربع فی
۰/۰۱۲	۰/۰۷۷	۰/۹۹۶	۰/۸۲۲	۱۰۳۵	۱۰۵۸/۵۵۲

بحث و نتیجه‌گیری

مطالعه حاضر به منظور ساخت، اعتباریابی و رواسازی پرسشنامه جایگاه طراحی در معاصر سازی بافت‌های فرسوده برای استفاده در ایران انجام پذیرفت. پرسشنامه تنظیم شده دارای ۷۰ گویه است که به صورت فردی و گروهی قابل اجراست و گرچه محدودیت زمانی برای پاسخ به آن وجود ندارد، زمان لازم برای پاسخگویی به گویه‌های این پرسشنامه حدود ۲۰ الی ۳۰ دقیقه است. جهت اعتباریابی و رواسازی آن از روش‌های مختلفی استفاده شد. ابتدا همه گویه‌ها تحلیل شدند و ضریب تمیز و روش لوپ برای هر گویه محاسبه شد. گویه‌های ۳۸، ۴۲، ۴۷، ۵۲، ۶۹ و ۷۵ به دلیل نامناسب بودن از پرسشنامه حذف و بقیه گویه‌ها برای پرسشنامه مناسب تشخیص داده شد. در رواسازی از روش‌های روایی محتوا و روایی سازه استفاده شد که در روایی سازه نیز روش تحلیل عاملی اکتشافی مورد استفاده قرار گرفت. با توجه به نتایج تحلیل عاملی، ۱۶ عامل شناسایی شد که تنها ۱۱ عامل آن معنی‌دار بودند و از عامل دوازدهم به بعد عامل‌ها قابل نام‌گذاری نبودند. سپس سوالات مربوط به عوامل مذکور مشخص و

معرفی عامل‌ها

۱. مشارکت مردمی در تهیه طرح و ساخت، ۲. شکل معابر، ۳. تجمیع قطعات برای نوسازی، ۴. حفظ بناهای ارزشمند (که پس از تحلیل عاملی تأییدی حذف شد)، ۵. اولویت عبور و مرور (پیاده)، ۶. لزوم تغییر، ۷. لزوم نوسازی، ۸. نوسازی توسط دولت، ۹. ایجاد مکان‌های خدماتی منسجم، ۱۰. ایجاد مکان‌های خدماتی خرد و ۱۱. استحکام، زیبایی و قیمت مصالح (که پس از تحلیل عاملی تأییدی حذف شد). در پژوهش حاضر ۹ عامل فوق از مؤلفه‌های جایگاه طراحی (مورد نظر

با توجه به محتوای مشترک سؤالات مربوط به هر عامل، عامل مذکور تفسیر شد. به عبارتی متناظر معنایی هر عامل آماری با متغیرهای طراحی، مشارکت مردمی و معاصر سازی مشخص شد.

در مطالعات کنونی عامل اول «مشارکت مردمی در تهیه طرح» با برداشت و دریافتی علمی بر یافته‌های اوست هوپی زن (۱۳۷۷)، دریسکل (۲۰۰۲) و حبیبی و رضوانی (۱۳۸۴) صحنه گذاشته و با آن مطابقت دارد: اوست هوپی زن (۱۳۷۷) نقش مردم در تهیه طرح معاصر سازی را یکی از عوامل اصلی تحقق مشارکت مردمی تعریف می‌کند؛ مشارکت مردم در تهیه طرح به آنان اختیار تعیین خواسته‌ها و همچنین قدرت تصمیم‌گیری می‌دهد. به این ترتیب، احساس تعلق خاطر مردم به برنامه‌ریزی‌های آینده تا حد زیادی بالا رفته و مردم به دو صورت حضور در تشکلهای محلی و یا حضور مستقیم در تهیه طرح دخالت دارند. همان طور که دریسکل (۲۰۰۲) بیان داشت؛ مردمی که در محدوده برنامه‌ریزی زندگی می‌کنند دقیق‌ترین اطلاعات را درباره آن محدوده و موضوعات مرتبط با آن دارند و این امر عامل مهم است که طرح با توجه به نیازهای واقعی کالبدی، اجتماعی و فرهنگی بافت و ساکنین آن تهیه شود. از این رو، امکان تحقق کامل طرح و رسیدن به هدف نهایی آن نیز وجود خواهد داشت.

با مشارکت و حضور مردم به صورت مستقیم در تهیه الگوی طراحی، «نظرخواهی از شهروندان» انجام می‌پذیرد و «جریان اطلاعات» دو سویه می‌شود [حبیبی و رضوانی، ۱۳۸۴]. در این صورت مردم ضمن آگاهی از مزایای طرح، نظرات خویش را نیز به برنامه‌ریزان ارایه می‌کنند و برنامه‌ریزان نیز امکان دریافت بازخوردهای ناشی از برنامه‌ریزی را در فرایند تهیه طرح خواهند داشت. به این ترتیب، ضمن رفع هرگونه موانع احتمالی ناشی از برنامه‌ریزی ناهمگون، می‌توان انتظار داشت که طرح در فرایند اجرا نیز متوقف نشود و اقبال عمومی ساکنین به شتاب اجرای طرح معاصر سازی کمک کند.

در پژوهش حاضر، عامل دوم «شکل معابر» و عامل پنجم «اولویت عبور و مرور» که توسط مردم به عنوان یک عامل تشخیص داده شد با دیدگاه‌ها و یافته‌های «جیکوبز» و «محب علی» مطابقت دارد: جیکوبز (۱۹۶۷) معابر را از پایدارترین عناصر دانسته که حامل ارزش‌های ویژه است. ادبیات موضوع نشان می‌دهد که علاوه بر توجه به اصل موضوع معابر به عنوان مؤلفه‌ای از طراحی، شکل معابر نیز می‌بایست در طرح مورد توجه قرار گیرد. از سوی دیگر، وی کیفیت معابر که ناظر بر عرض و اولویت عبور و مرور در آن است را در معاصر سازی بافت‌های فرسوده مورد توجه قرار می‌دهد. محب علی (۱۳۸۸) حفظ ارزش‌های موجود در معابر بافت را در طراحی با تأمین نیازهای امروز مورد تأکید می‌داند و این دو امر نیز ناظر بر اولویت عبور و مرور قرار

۶۹/۱۶

دارند. از دیدگاه ایشان، اولویت عبور و مرور با عابرین پیاده از جمله ارزش‌های موجود در بافت‌های قدیمی و فرسوده است که می‌بایست حفظ شود. در مطالعات کنونی، عامل سوم «تجمیع قطعات برای نوسازی» با برداشت و دریافتی علمی بر یافته‌های ادیب‌زاده (۱۳۸۸) صحنه گذاشته و با آن مطابقت دارد: ادیب‌زاده (۱۳۸۸) در پژوهشی که در طرح نوسازی محله نعمت آباد تهران به همراه جمعی از اساتید و صاحب‌نظران معماری و شهرسازی دانشگاه‌های تهران به انجام رسانیده، معتقد است استفاده از ظرفیت‌های خویشاوندی در بافت‌های فرسوده (به خصوص محلاتی که دارای پیوندهای اجتماعی قوی هستند) امکان تجمیع قطعات را در هنگام طراحی و ساخت در اختیار دست‌اندرکاران امر معاصر سازی قرار داده و ظرفیت مناسبی را جهت برون‌رفت از معضل ریزدانه‌گی ایجاد می‌کند.

در پژوهش حاضر، عامل چهارم «حفظ بناهای ارزشمند» که توسط مردم به عنوان یک عامل تشخیص داده شد، در مرحله تحلیل عاملی تأییدی به واسطه اخلال در پایایی پرسشنامه حذف شد.

در مطالعات کنونی عامل ششم و هفتم «لزوم تغییر» و «لزوم نوسازی» با برداشت و دریافتی علمی بر یافته‌های گراوا (۲۰۰۳) صحنه گذاشته و با آن مطابقت دارد. گراوا (۲۰۰۳) به ایده طراحی شهری محرک معتقد است و می‌گوید در صورت طراحی و نوسازی در بافت‌های فرسوده می‌توان در ساکنین، مالکان و سازندگان انگیزه و تمایل شرکت در بازسازی بناها را ایجاد کرد. سرمایه‌گذاری در بافت‌های فرسوده ممکن است در وهله اول برای واردشوندگان به بافت دارای ارزش افزوده نبوده و انگیزه ورود به آن را ایجاد نکند، اما ساکنین و مالکین علاوه بر ارزش‌های مادی تعلق خاطرهای فراوانی به لحاظ اجتماعی فرهنگی دارند که در صورت ورود آنان به عرصه معاصر سازی و مشارکت، زمینه‌های احیای بافت نیز به وجود می‌آید.

در این پژوهش، عامل هشتم «نوسازی توسط دولت» که توسط مردم به عنوان یک عامل تشخیص داده شد، دیدگاه‌ها و دریافت‌های «ایزدی» و «عباس‌زادگان» را مورد تأیید قرار می‌دهد. ایزدی (۱۳۸۸) معتقد است ورود اولیه دولت به بافت فرسوده و اجرای پروژه‌هایی در قالب الگوسازی زمینه خودترمیمی در آن را به وجود می‌آورد و این مقوله‌ای است که عباس‌زادگان (۱۳۸۸) نیز به آن تأکید فراوان دارد. او ضمن تشبیه بافت شهری به یک موجود زنده معتقد است که بافت‌های فرسوده، توانمندی خویش را در دوباره‌سازی و خودترمیمی سلول‌های مرده (بناهای فرسوده) از دست داده‌اند و در صورت توانمندسازی آنها با نوسازی بخش‌هایی از آن می‌توان امکان خودترمیمی را به بافت فرسوده داد.

در مطالعات کنونی، عوامل نهم و دهم «ایجاد مکان‌های خدماتی منسجم» و «ایجاد مکان‌های خدماتی خرد» که در مجموع عامل خدمات در بافت را مورد توجه قرار می‌دهد با برداشت و دریافتی علمی بر یافته‌های گراوا (۲۰۰۳) و ایزدی (۱۳۸۸) صحنه گذاشته و با آن مطابقت دارد. ایشان ضمن تأکید بر طراحی خدمات به صورت شاخص از آنها به عنوان پروژه‌های محرک توسعه یاد می‌کنند که زمینه‌های توانمندسازی بافت را در مقوله‌های مختلف اعم از کالبدی، اجتماعی و اقتصادی فراهم می‌کند.

در نهایت، عامل یازدهم «استحکام مصالح و زیبایی در ساخت» که توسط مردم به عنوان یک عامل تشخیص داده شد در مرحله تحلیل عاملی تأییدی به واسطه اخلال در پایایی پرسشنامه حذف شد.

در پاسخ به یک سؤال تحقیق که عبارت است از اینکه: آیا پرسشنامه نقش طراحی به منظور جلب مشارکت مردمی در فرایند معاصر سازی بافت‌های

فرسوده ایران - نمونه موردی محله سیروس تهران برای اهالی محله روایی دارد؟ بررسی و تجزیه و تحلیل یافته‌های آماری در این سؤال نشان می‌دهد که این پرسشنامه برای جامعه مورد نظر روایی مناسب دارد. این روایی به دو روش تحلیل عاملی و روایی سازه محاسبه شد. سؤال دیگر تحقیق عبارت بود از اینکه: آیا پرسشنامه نقش طراحی به منظور جلب مشارکت مردمی در فرایند معاصر سازی بافت‌های فرسوده ایران - نمونه موردی محله سیروس پایایی دارد؟ بررسی یافته‌های آماری که گفته شد، مقیاس " طراحی مشارکت " درجه بالایی از پایایی (یعنی $\alpha = 0.96$) را در جامعه آماری پژوهش دارد.

در مجموع، می‌توان نتیجه گرفت که این پرسشنامه از پایایی و روایی مناسبی برخوردار است و عوامل به دست آمده از تحلیل عاملی می‌تواند جایگاه طراحی در معاصر سازی بافت‌های فرسوده را به گونه مناسب اندازه‌گیری کند و یا به عبارتی با دریافت نظرات مردم در الگوی طراحی با عامل‌های معرفی شده می‌توان میزان موافقت مردمی و در نهایت موفقیت معاصر سازی را سنجش کرد. باید یادآور شد یافته‌های پژوهش حاضر، اولین یافته‌ها در این زمینه است و همین طور که پژوهشگران می‌دانند پژوهش‌های گسترده‌تری باید در ادامه این کار انجام شود.

بی‌نوشت‌ها

Item analysis.۱

Reliability.۲

Validation.۳

Factor analysis.۴

Content validity.۵

Construct validity ۶

Kaiser-Meyer-Olkin Measure of Sampling Adequacy .۷

Kerot Bartlet .۸

Goodness of Fit Index.۹

Adjusted Goodness of Fit Index.۱۰

Comparative Fit Index.۱۱

Room Mean Square Error of Approximation.۱۲

Room Mean Square Rsiduals.۱۳

فهرست منابع

- اوست هویی زن، اندریاس. ۱۳۷۷. مشارکت شهروندان در طرح ریزی و توسعه نواحی شهری. ت: ناصر برک پور. مجله معماری و شهرسازی (۴۸ و ۴۹).
- حبیبی، سید محسن و رضوانی، هادی. ۱۳۸۴. شهرسازی مشارکتی؛ کاوشی نظری در شرایط ایران. نشریه هنرهای زیبا (۲۴): ۲۴-۱۵.
- دواس، دی. ای. ۱۳۷۶. پیمایش در تحقیقات اجتماعی. ت: هوشنگ ناییبی. تهران: نشرنی.
- سیدیان، سیدعلی. ۱۳۸۸. نقش طراحی به منظور جلب مشارکت مردمی در فرایند معاصر سازی بافت‌های فرسوده ایران. مصاحبه منتشر نشده با ادیب زاده، بهمن.
- سیدیان، سیدعلی. ۱۳۸۸. نقش طراحی به منظور جلب مشارکت مردمی در فرایند معاصر سازی بافت‌های فرسوده ایران. مصاحبه منتشر نشده با ایزدی، محمدسعید
- سیدیان، سیدعلی. ۱۳۸۸. نقش طراحی به منظور جلب مشارکت مردمی در فرایند معاصر سازی بافت‌های فرسوده ایران. مصاحبه منتشر نشده با عباس زادگان، مصطفی.
- سیدیان، سیدعلی. ۱۳۸۸. نقش طراحی به منظور جلب مشارکت مردمی در فرایند معاصر سازی بافت‌های فرسوده ایران. مصاحبه منتشر نشده با فلامکی، منصور.
- سیدیان، سیدعلی. ۱۳۸۸. نقش طراحی به منظور جلب مشارکت مردمی در فرایند معاصر سازی بافت‌های فرسوده ایران. مصاحبه منتشر نشده با محبعلی، محمدحسن.
- سیدیان، سیدعلی. ۱۳۸۸. نقش طراحی به منظور جلب مشارکت مردمی در فرایند معاصر سازی بافت‌های فرسوده ایران. مصاحبه منتشر نشده با مرادی، اصغر.
- سیف، علی اکبر. ۱۳۸۳. روانشناسی پرورشی. تهران: نشر آگاه.
- گال، مردیت و بورگ، والتر و گال، جويس. ۱۳۷۴. روش‌های تحقیق کمی و کیفی در علوم تربیتی و روانشناسی. ت: احمد رضا نصر و دیگران. تهران: سمت.
- هومن، حیدرعلی. ۱۳۶۷. استاندارد کردن پرسشنامه. فصلنامه علمی- پژوهشی دانشکده علوم تربیتی دانشگاه تهران، ویژه‌نامه روان‌سنجی.

Reference list

- Doas, D. A. (1997). *Social Research Conference*. Translated to Farsi by H.Naiebi. Tehran : Nei.
- Driskell , D.(2002). *Creating Better Cities With Children And Youth (A Manual For Participation)*.London: Unesco Publishing And Earth Scan Publication Ltd.
- Field, A. (2005). *Discovering statistics using spss*. London : sage pub.
- Grava , S. (2003). *Urban Transportation : Choices for Communication* .New York : McGraw Hill.
- Gal, M., Borg, V., Gal, J. (1995). The Ways of Quantitative and Qualitative Research in Educational and Psychologist Science. Translated from English by A. R. Nasr., et al, L.Tehran : Samt.
- Habibi, S.M., Rezvani, H. (2005). [Participatory urban design (theoretical research in condition of Iran)], *Journal of Faculty of Fine Arts*, (24) : 15-24.
- Hair, J.F., Anderson, R.E., Tatham, R.L. (1990). *Multivariate Data Analysis* , New York : Macmillan publishing company.
- Homan, H. A.(1987). Questionnaire standardization. *Journal of Scientific- research educational Science College of Tehran University about special issue Psychometrics*.
- Jacobs, J. (1961). *The Death and Life of Great American Cities*. New York: Vintage Books.
- Lang,J. (2005). *Urban Design*. Australia : Vilz university.
- Oosthuizen, A. (1998). Public Participation of Planning and Development of Urban Areas. Translated from English by Berkpour, N. L. *Journal of Architecture and Urbanism*, (48, 49).
- Seif, A.A. (2004). *Educational Psychology*. Tehran : Agah.
- Seyedian, S.A. (January 2010). *Design Role for People Participation in Regenerating Derelict and Inefficient Texture in Iran*. Unpublished interview with Abaszadegan, M.
- Seyedian, S.A. (January 2010). *Design Role for People Participation in Regenerating Derelict and Inefficient Texture in Iran*. Unpublished interview with Adibzadeh, B.
- Seyedian, S.A. (January 2010). *Design Role for People Participation in Regenerating Derelict and Inefficient Texture in Iran*. Unpublished interview with Falamaki, M.
- Seyedian, S. A. (January 2010). *Design Role for People Participation in Regenerating Derelict and Inefficient Texture in Iran*. Unpublished interview with Izadi, M.S.
- Seyedian, S.A. (January 2010). *Design Role for People Participation in Regenerating Derelict and Inefficient Texture in Iran*. Unpublished interview with Mohebali, M.H.
- Seyedian, S.A. (January 2010). *Design Role for People Participation in Regenerating Derelict and Inefficient Texture in Iran*. Unpublished interview with Moradi, A.

Construction, Validity and Customization of Questionnaire about Role of Design in People's Participation in Regenerating Derelict and Inefficient Texture in Iran (The case study: Sirius quarter in Tehran)

Hashem Hashemnejad*
Mostafa Behzadfar**
Bahram Saleh Sedghpoor***
Seyed Ali Seyedian****

Abstract

The aim of this article is to promote the application of a questionnaire which has been specifically designed to study the role of design in people's participation in regenerating derelict and inefficient texture. This questionnaire contains 70 questions that can be asked individually and in groups. Although it does not have any time limitations but the necessary time to answer the questions is from 20 to 30 minute. Different methods were used to validate and customize it.

First, all responses were analyzed and discrimination coefficient and loop method were calculated for each response. Responses 38, 42, 47, 52, 69 and 75 were excluded of questionnaires due to inappropriateness and the rest of responses for the questionnaire were considered appropriate. According to the results of factor analysis, sixteen factors were identified of which only eleven were significant and others could not be named. It can be generally said that the whole design of the questionnaire measures the success of renewal for public participation in the design pattern. In the present article, the method to analyze factors is principal components method. In this method, load factor (equity factors) is used to extract factors. To ensure proper selection and factors extraction, Scree diagram was used. This diagram chart also showed that the number of efficient factors for rotation is eleven. One to 11 factors obtained more uniform distribution after rotation of the 11 factors with varimax (orthogonal) load factor method.

The total explained variance after rotation showed that these factors are considered as major factors.

Then questions about mentioned factors are determined and mentioned factors were interpreted according to common question contents about each factor. Thus, the corresponding mean of each statistical factor with design variables, public participation and renewal were identified.

In the current studies, the first factor "the public participation in preparation of design" is confirmed and found to be consistent with perception and scientific findings of Oosthuizen (1377), Dryskl (2002), Habib and Rezvani (1384). The second factor, "streets figure" and the fifth factor "traffic priority" that were determined as a factor by people are found to be consistent with the views and findings of Jacobs (1967) and Moheb Ali (2009). The third factor "aggregation of pats for renewal" is confirmed and found to be consistent with the scientific findings of Adibzadeh (1388). In this study, the fourth factor i.e. "preserving the precious monuments" that was determined as a factor by people was eliminated in the confirmatory factor analysis step because of disruption of reliability.

In the current studies, the sixth and seventh factors i.e. "changing necessity" of changes" and "renewal necessity" are confirmed and found to be consistent with the scientific findings and received of Grava (2003). In the current studies, the eighth factor i.e. "renovation by government" is confirmed and found to be consistent with the scientific findings and received of Izadi (2009) and Abaszadegan (2009). The ninth and tenth factors i.e. "creating small service locations" and "creating coherent service locations" that generally are considered services factor in the texture are confirmed and found to be consistent with the scientific findings and received of Grava (2003) and Izadi (2009). In this study, the eleventh factor i.e. "the strength of materials and beauty of construction" that was determined as a factor by people was eliminated in the confirmatory factor analysis step because of disruption of questionnaire reliability.

A primary question was that: Does the questionnaire which has been specifically prepared to draw people's participation in the process of regenerating derelict and inefficient texture of Iran (sample of Tehran Sirius neighborhood residents) have validity for the neighborhood residents? The analysis of statistical findings in this questionnaire showed that this questionnaire has good validity for the mentioned statistical society. Another question is that: Does the questionnaire which has been specifically prepared to draw people's participation in the process of regenerating derelict and inefficient textures of Iran (sample of Tehran Sirius neighborhood residents) have reliability for the neighborhood residents? Analysis of statistics found that the "participation design" has high degree of reliability (i.e. $\alpha=961/0$) in the population study.

It can be generally concluded that this questionnaire has good reliability and validity. Furthermore, received factors from factor analysis can measure the design role in regenerating derelict and inefficient texture well. In other words, by considering people's comments on the operating model design introduced in this study one can measure the role of people's agreement and ultimately it should be said that the findings of the present study are the first findings on this case and also researchers know that more extensive studies should be carried out.

Keywords

Symbolic Elements, Geometrical Symbols, Composed Symbols, Natural Symbols Persian Painting.

*. Associate professor and faculty of Science and Industry University of Iran, Tehran, Iran.

hashemnejad@iust.ac.ir

** . Associate professor and faculty of Science and Industry University of Iran, Tehran, Iran.

behzadfar@iust.ac.ir

***. Assistant professor and faculty of Rajai martyr University of Iran, Tehran, Iran.

bahramsaleh@gmail.com

**** . Assistant professor and faculty of Mazandaran University of Iran, Babol, Iran.

a_seyedian@umz.ac.ir